

Výsledky podniků smíšené výroby

Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků na základě jednotné metodiky EU provádí každoročně Kontaktní pracoviště FADN ČR v rámci ÚZEI, resortní organizace Ministerstva zemědělství. Podniky je možné zařadit do skupin podle různých kritérií, např. podle typu výrobního zaměření (VZ). Pro hodnocení jsou využívány ukazatele tzv. Standardního výstupu, a to v podobě vážených průměrů přepočtených na hektar využívané zemědělské půdy (z. p.).

Zemědělské podniky se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou (RV, ŽV) měly v roce 2024 nejvyšší podíl jak na celkové produkci zemědělského odvětví ČR (40,5 %), tak na produkci živočišné výroby ČR (47,2 %). Obhospodařovaly 36,1 % z celkové výměry zemědělské půdy (z. p.) a chovaly 39,3 % z celkového počtu dobytčích jednotek (DJ) v České republice.

Z celkového počtu 306 podniků ve výběrovém souboru FADN, které celkově reprezentovaly 3 096 zemědělských subjektů zaměřených na smíšenou výrobu v ČR, tvoří 88,2 % podniky se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou s významným podílem chovu krav s tržní produkcí mléka i chovu a výkrmu ostatního skotu. Většina podniků (69,6 %) hospodaří v oblastech s přírodními omezeními (ANC). Ekologicky hospodařící podniky představují 10,5 % s výraznou převahou podniků fyzických osob.

Soubor podniků smíšené výroby v roce 2024 tvořily z 51,6 % podniky právnických osob (PPO) s průměrnou výměrou 1 603 ha/podnik a ze 48,4 % podniky fyzických osob (PFO) s průměrnou výměrou pouze 66 ha/podnik. V PPO je vyšší podíl připachtované zemědělské půdy (78,5 %) než v PFO (50,4 %). Vstup pracovní síly na 100 ha z. p. v roce 2024 dosáhl úrovně 2,48 AWU (roční pracovní jednotka). V průměru připadalo u PFO 2,88 AWU/100 ha a u PPO 2,42 AWU/100 ha. Intenzita živočišné výroby se meziročně snížila u PFO o 7,7 % na 50,11 DJ na 100 ha a u PPO o 1,3 % na 45,92 DJ na 100 ha.

Produkce

Hodnota celkové produkce v podnicích smíšené výroby se v roce 2024 meziročně snížila o pouhých 397 Kč/ha a dosáhla hodnoty 61 727 Kč/ha z. p. Odlišnou úroveň intenzity zemědělské výroby dokumentuje rozdílnost v celkové produkci mezi PFO (30 223 Kč/ha) a PPO (66 220 Kč/ha). Na tvorbě celkové produkce měla v roce 2024 nejvyšší podíl produkce ŽV (45,3 %), následovaná produkcí RV (41,9 %) a ostatní produkcí (12,8 %).

Živočišná produkce v roce 2024 vykazala významný nárůst o 9,9 % na 27 997 Kč/ha. Dominantní položkou živočišné produkce je produkce kravského mléka a mléčných výrobků (70,4 %). Podniky smíšené výroby hrají klíčovou roli v produkci kravského mléka, v roce 2024 vytvořily 64,7 % z celkové hodnoty mléčné produkce v ČR. Výkupní cena kravského mléka vzrostla o 3,0 % na 11,58 Kč/l, mléčná užitkovost stoupla o 6,5 % na 10 257 litrů na dojnici za rok. Dalšími složkami produkce živočišné výroby jsou produkce hovězího a telecího masa (17,3 %) a vepřového masa (7,5 %). Produkce hovězího a telecího masa meziročně vzrostla o 3,7 % na 4 855 Kč/ha, což ovlivnilo zejména navýšení cen jatečného skotu (o 6,4 % na 60,81 Kč/kg). Produkce vepřového masa naopak mírně poklesla o 4,1 % na 2 101 Kč/ha.

U PPO je vysoká intenzita chovu dojníc (18,95 DJ/100 ha) a produkce mléka a mléčných výrobků tvoří 73,3 % z celkové produkce ŽV. Naopak u PFO představuje 92,7 % celkového počtu chovaných zvířat ostatní skot (tj. skot včetně krav bez tržní produkce mléka) a prasata.

Rostlinná produkce v roce 2024 zaznamenala pokles o 6,2 % na 25 854 Kč/ha. Na produkci RV se nejvíce podílejí obiloviny (46,8 %), olejnin (19,0 %) a krmné plodiny (17,5 %), v menší míře cukrová řepa (7,4 %), brambory (5,1 %) a další plodiny. V roce 2022 došlo k výraznému navýšení produkce RV v důsledku prudkého zvýšení tržních cen v souvislosti s vypuknutím války na Ukrajině. Po stabilizaci situace a poklesu výkupních cen v roce 2023 u většiny plodin došlo k poklesu hodnoty jejich produkce, který v roce 2024 pokračoval u obilovin i u olejnin. Největší vliv na celkové snížení produkce RV měl pokles produkce obilovin (o 12,7 % na 12 101 Kč/ha) a olejnin (o 10,6 % na 4 901 Kč/ha) v důsledku nižších výkupních cen i výnosů. Naopak u krmných plodin produkce vzrostla (o 10,4 % na 4 515 Kč/ha).

Hodnota ostatní produkce oproti roku 2023 poklesla o 13,4 % na 7 877 Kč/ha. Tvoří ji zpracování produktů rostlinné a živočišné výroby, smluvní práce, agroturistika, výroba elektrické energie z obnovitelných zdrojů (OZE) a ostatní jiné výdělečné činnosti OGA („přidružené“ výroby využívající zdroje podniku, náhrady z pojištění, příjmy z pronájmu). Celkovou hodnotu ovlivnil pokles ostatní produkce v podnicích právnických osob o 15,4 %, a to zejména díky výraznému snížení produkce z obnovitelných zdrojů energie o 47,6 %, které nebylo zcela kompenzováno růstem podpor OZE.

Celková produkce vztažená na přepočteného pracovníka se v roce 2024 nepatrně snížila o 1,0 % na hodnotu 2 489 tis. Kč/AWU. Vyšší úroveň celkové produkce na pracovníka dosáhly podniky právnických osob (2 733 tis. Kč/AWU), podniky fyzických osob vykázaly hodnotu 1 049 tis. Kč/AWU. U PFO klesla hodnota celkové produkce ve vyjádření na přepočteného pracovníka více (o 8,3 %) než u PPO (o 1,0 %) zejména díky nárůstu počtu AWU.

Náklady

Při nepatrném poklesu hodnoty celkové produkce v přepočtu na hektar z. p. (-0,6 %) v roce 2024 vzrostly celkové náklady o 3,1 %, a to u PPO (o 2,0 %) i u PFO (o 4,5 %). V roce 2024 dosáhly celkové výše 70 619 Kč/ha. Koeficient vyjadřující poměr celkových nákladů a celkové produkce je kalkulován bez započtených osobních nákladů, aby umožnil lepší srovnání podniků právnických a fyzických osob. V tomto vyjádření dosáhl v roce 2024 výše 0,91 s meziročním nárůstem o 2,6 %. Jeho hodnota u PPO je příznivější (0,90) než u PFO, kde při hodnotě koeficientu 1,02 vynaložené náklady převýšily dosaženou produkci.

Na celkových nákladech se nejvýznamněji (63,6 %) podílí výrobní spotřeba tvořená přímými náklady a ostatními věcnými náklady. Náklady na výrobní spotřebu v roce 2024 činily 44 947 Kč/ha. Nejdůležitějšími položkami přímých nákladů v podnicích smíšené výroby jsou krmiva nakupovaná i vlastní, dále pak specifické náklady jiných výdělečných činností OGA, nakupovaná hnojiva a prostředky ochrany rostlin. U PPO došlo k nárůstu nákladů na nakoupená i vlastní krmiva (celkově o 2,3 %) na rozdíl od PFO, u nichž poklesly o 8,7 %. Náklady na nákup hnojiv, po významném růstu v předchozích dvou letech, v roce 2024 u PPO poklesly o 32,4 % na hodnotu 3 763 Kč/ha, zatímco u PFO se nezměnily (1 755 Kč/ha).

Náklady na prostředky ochrany rostlin u PPO zůstaly na úrovni předchozího roku (3 169 Kč/ha), PFO však zaznamenaly jejich zvýšení o 10,9 % (na 1 742 Kč/ha). Samostatně jsou vyčísleny specifické náklady OGA celkem, tj. náklady jiných výdělečných činností (3 600 Kč/ha), zahrnující i náklady na provoz bioplynových stanic a fotovoltaických elektráren. Výše těchto nákladů odpovídá skutečnosti, že nejvyšší podíl podniků s výrobou elektrické energie z obnovitelných zdrojů je ve výrobním zaměření smíšená výroba.

Ostatní věcné náklady v roce 2024 celkově vzrostly o 5,8 %. Nejvyšší podíl na nich měly náklady budov a strojů s nárůstem o 3,0 % a náklady na energie s navýšením o 7,5 %. I v roce 2024 pokračoval celkový trend růstu nákladů na služby (o 5,2 %). Na rozdíl od PFO se u podniků právnických osob osobní náklady významně podílí na celkových nákladech. U PPO osobní náklady ve výši 16 344 Kč/ha tvoří 21,5 % celkových nákladů, u PFO s hodnotou 1 574 Kč/ha pouze 4,9 %. U PPO, při obdobném počtu placených pracovníků AWU/100 ha jako v roce 2023, došlo k navýšení osobních nákladů na placené pracovníky o 6,6 % na 676 tis. Kč/AWU. Nájemné za pronajatou zemědělskou půdu (pachtovné) se v roce 2024 celkově zvýšilo o 14,4 % na 4 783 Kč/ha.

Dotace

Hodnota celkových provozních dotací a podpor vztažená na jednotku plochy u podniků smíšené výroby se, po významném snížení v roce 2023 o 26,9 %, v roce 2024 opět zvýšila o 19,6 % na 10 839 Kč/ha. Podniky právnických osob zaznamenaly nárůst celkových dotací a podpor o 21,5 % na hodnotu 10 473 Kč/ha, PFO pak o 13,6 % na 13 398 Kč/ha, tj. PFO druhým rokem dosáhly vyšší úrovně dotací na jednotku plochy než PPO.

I v roce 2024 byly v podnicích smíšené výroby nejvýznamnějšími poskytovanými podporami pro podniky fyzických i právnických osob přímé platby oddělené od produkce – tj. Základní podpora příjmu pro udržitelnost (BISS), Celofaremní ekoplatba (základní a prémiová), Doplnková redistributivní podpora příjmu pro udržitelnost (DRP/CRIS), Mladý zemědělec (z předchozího i z nového období SZP) a platba Malý zemědělec. Tyto přímé platby oddělené od produkce měly souhrnně 39,3% podíl na celkových provozních podporách podniků smíšené výroby. Jejich hodnota v roce 2024 dosáhla 4 265 Kč/ha s meziročním nárůstem o 2,3 % (tj. o 97 Kč/ha). V roce 2022 dosahovaly PPO i PFO obdobných hodnot těchto podpor (4 864 Kč/ha a 4 967 Kč/ha), v roce 2023 mezi nimi došlo k významným rozdílům v důsledku změn cílených na podporu menších podniků, které pokračovaly i v roce 2024. U PPO smíšené výroby dosáhly přímé platby oddělené od produkce v roce 2024 hodnoty 3 899 Kč/ha, u PFO pak 6 831 Kč/ha při obdobném meziročním nárůstu (o 3,2 % u PPO a 3,8 % u PFO).

V podnicích smíšené výroby v roce 2024 dosáhly ostatní dotace průměrné výše 2 736 Kč/ha a z 25,2 % se podílely na celkových provozních dotacích a podporách. Jsou v nich zahrnuty i podpory obnovitelných zdrojů energie (OZE), které v roce 2023 nebyly poskytovány a poklesly na pouhých 114 Kč/ha; v roce 2024 došlo opět k jejich nárůstu na 1 401 Kč/ha v důsledku obnovení jejich poskytování. Dalšími součástmi ostatních dotací byly podpory na zvířata (s růstem o 5,8 % na 705 Kč/ha) a podpory na plodiny (růst o 12,9 % na 344 Kč/ha).

Na navýšení celkové sumy poskytnutých provozních dotací mělo vliv i zvýšení hodnoty environmentálních dotací (o 7,9 % na 1 356 Kč/ha). Dotace na ANC se zvýšily jen nepatrně

o 1,3 % na 1 158 Kč/ha. Obdobný podíl tvořily dotace na výrobní spotřebu s hodnotou 1 141 Kč/ha.

Průměrná hodnota investičních dotací zaplacených v roce 2024 poklesla z 624 Kč/ha na 433 Kč/ha, tj. o 30,6 %. Zatímco u PFO došlo ke snížení hodnoty investičních dotací jen o 7,5 % na částku 1 231 Kč/ha, u PPO se jednalo o pokles o 37,4 % na 319 Kč/ha.

Ekonomické výsledky

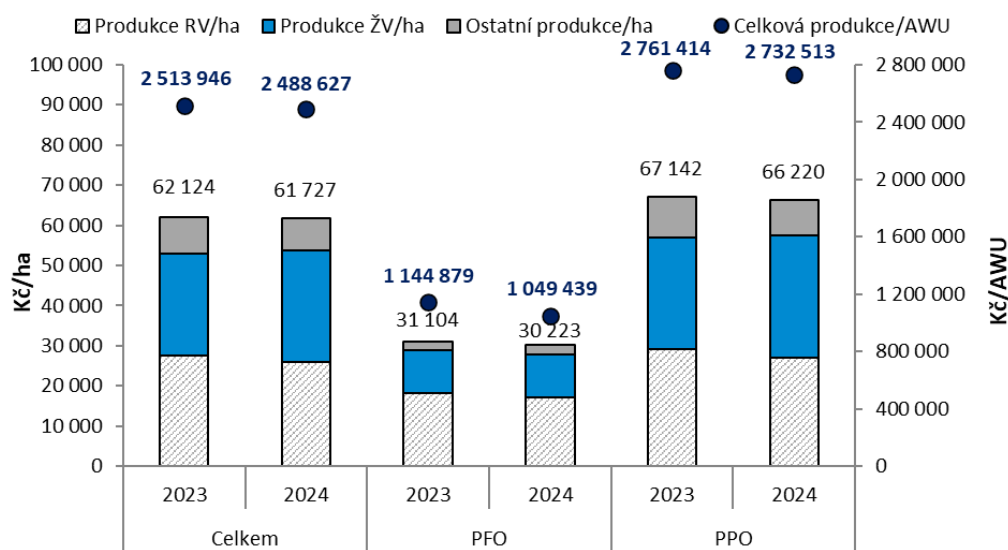
V roce 2024 došlo v podnicích smíšené výroby jen k nepatrnému poklesu hodnoty celkové produkce, kdy byl pokles v hodnotě rostlinné i ostatní produkce téměř vyrovnán nárůstem produkce živočišné výroby. Zároveň však došlo k mírnému zvýšení celkových nákladů, což se v ekonomickém vývoji tohoto VZ negativně projevilo. Čistá přidaná hodnota (ČPH) však byla ovlivněna zvýšením provozních podpor a dotací. Průměrná úroveň čisté přidané hodnoty dosáhla 20 960 Kč/ha, tj. meziročně vzrostla o 3,8 %.

Ekonomická situace měřená ukazatelem čisté přidané hodnoty v přepočtu na roční pracovní jednotku (AWU) se, po růstu v letech 2020–2022, v roce 2023 zhoršila a ČPH/AWU poklesla o 19,4 %. V roce 2024 došlo k obratu a čistá přidaná hodnota při růstu o 3,4 % dosáhla úrovně 845 tis. Kč/AWU. Slibné je časté využívání nových technologií, díky nimž se v posledních dvou letech téměř nezměnila hodnota AWU na 100 ha z. p. Ve VZ smíšená výroba využívá technologie precizního zemědělství největší část podniků právnických osob (46,8 %) ze sledovaných výrobních zaměření. Celkově dosahuje VZ smíšená výroba s 24,8% podílem precizně hospodařících podniků druhého nejvyššího zastoupení po podnicích VZ produkce mléka.

Při zachování shodných nákladů na výrobní spotřebu, při růstu nákladů externích faktorů (zejména osobních) a současném poklesu celkové produkce došlo v podnicích smíšené výroby zároveň k navýšení provozních dotací a podpor přibližně o pětinu. Celková bilance tohoto výrobního zaměření v roce 2024 vyústila ve snížení hodnoty důchodu ze zemědělské činnosti, přičemž u PPO byl těsně nad hranicí ztrátovosti. Hodnota celkové produkce podniků smíšené výroby dokáže pokrýt výrobní spotřebu a odpisy, k pokrytí celkových nákladů jsou však potřebné provozní dotace. Podrobnější výsledky šetření FADN včetně dalších informací o Zemědělské účetní datové síti v ČR najdete na webových stránkách <https://fadn.cz>.

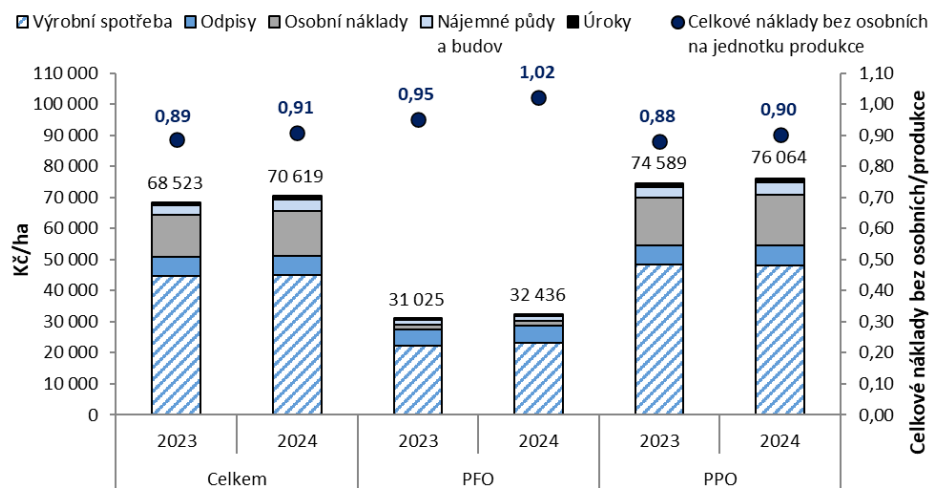
Ing. Lenka Tumová, Kontaktní pracoviště FADN, ÚZEI

Celková produkce – Smíšená výroba

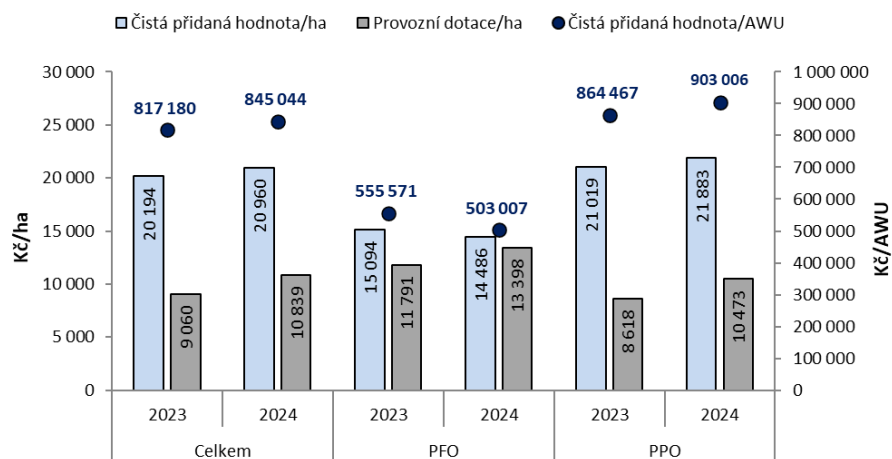
Zdroj: Šetření FADN CZ

Celkové náklady – Smíšená výroba

Zdroj: Šetření FADN CZ

Čistá přidaná hodnota, provozní dotace – Smíšená výroba

Zdroj: Šetření FADN CZ